

Ikke-angrebspagt

Høg over høg – politik

svindel og humbug

Sovjet foreslår England og Frankrig en gensidig bistandspagt:

Stormagterne sender nogle ubetydelige „sidegademechanikere“ til forhandlingerne i Moskva, men den gensidige mistillid er imidlertid for stor. Alle prøver af bedste evne at holde sig uden for den konflikt, som man nu ved er uundgåelig.

Man prøver på at få den anden part til at stå med bæ' en i hånden. Forhandlingerne sker kun på skrømt.

Samtidigt forhandler Stalin & Hitler, i al hemmelighed og på top-plan. Hitler havde udsendt sin udenrigsminister von Ribbentrop.

En hemmelig protokol underskrives. Diktatorerne deler Polen:

Stalin får de baltiske lande, dermed er Leningrad sikret, tror man. Hitler havde nu fået grønt lys for sit kommende overfald på Polen og fik udover en Ikke-angrebspagt og en handelsaftale, som indebar, at Sovjet forsynede Hitlers lagre med krigsvigtige varer (bensin – olie), lige til han overfaldt Sovjet.

Hitler:

”Kære Josef, at du sværger mig troskab til døden skiller os ad, huer mig ikke.”

Hvem af disse to,
der er den største forbryder,
kan kun afgøres ved målfoto?
Lige store? Måske?

Russerne sørgede således også for brændstoffet til overfaldene på Europas lande. Eksempelvis blev brændstof sejlet fra den russiske havn Murmansk til Narvik i Norge, medens nordmændene endnu kæmpede.

Det tyske kommunistiske parti beordrer sine medlemmer hjem in das Vaterland. I en samtale med én, i skrivende stund 84 år gammel, tysk emigrant oplyser denne:

„De tyske emigranter afholdt et møde, hvor man skulle tage stilling til, om de ville lyde ordren og rejse hjem. På mødet vedtog 95% af mødedeltagerne, at de ikke ville lyde denne ordre, da de opfattede deres væsentligste opgave som bestående i bekæmpelse af nazismen.

Lederen af emigrantforeningen, som varmt støttede en hjemrejse, blev senere afsløret som agent for Gestapo.“ Nogle mere end naive sjæle drager dog hjem og hygger sig, lige indtil Hitler overfalder Sovjetunionen d. 21. juni 1941.

De arresteres og anbringes på de i forvejen reserverede pladser i tugthuse og koncentrationslejre. Antallet af døde ukendt.

Ville du have lydt ordren?

Glem ikke, at mange af emigranterne havde deres familie, koner og børn i Tyskland.

nov. 1938: Stapo Kiel. Lagebericht. Leverandør Kurt Wurbs, tysk socialdemokratisk emigrant og Gestapoagent. Afskrift i uddrag fra Carl Madsens bog Flygtning 33 (side 326. Se også afskrift fra Politiken ved journalisten Ninka).

Referat i uddrag:

„Møde afholdt i ministeriet i Slotsholmsgade i Kbh. Deltagere bl.a. Hans Hedtoft, statsminister Stauning, justitsminister Steincke, professor Aage Friis og de tyske emigranter Richard Hansen, Breitscheid, Scheidemann og Tarnow.

Under denne samtale oplystes det med den franske politiker Leon Blum som kilde, at Frankrigs udenrigsminister Bonnet sammen med den franske højfinans havde foretaget omfattende børsspekulationer, og at de ville lide tab på mange hundrede millioner, hvis krigen brød ud nu.

Derfor havde Bonnet misinformeret den engelske regering. Derfor lagde man pres på den tjekkiske regering.“

Her er forklaringen på, at England springer fra sine forpligtelser, for kort tid efter i Polens tilfælde at stå klippefast på sine aftaler og forpligtelser. Bonnets handling savner jeg ord for at karakterisere, men jeg er ikke i tvivl om, at den fik afgørende indflydelse på forhandlingerne mellem stormagterne, der afsluttedes med:

Ikke-angrebspagten mellem Sovjet og Tyskland“.

1939; 11.08: i en „fortrolig samtale“ med Folkeforbundets højkommissær for Danzig udtaler Hitler:

„Alt, hvad jeg foretager mig er rettet mod Rusland. Når Vestmagterne er for dumme eller for blinde til at begribe dette, vil jeg være tvunget til at blive enig med russerne, slå Vestmagterne og derpå efter disses nederlag vende mig med mine samlede kræfter mod Sovjetunionen.

Jeg behøver Ukraine, (Ruslands kornkammer) for at man ikke skal udsulte os ligesom under sidste krig.“

Gestapo-statistik 1939: 162.734 tyskere sad i beskyttelsesarrest (Kz-lejre), 27.396 var under anklage for politisk virksomhed, 112.432 var dømt for politisk virksomhed.

Oppositionen var kvalt.

Modstandere af nazismen var flygtet til udlandet, anbragt i tugthuse og kz-lejre eller slet og ret myrdet.

Nyfødte handicappede blev slået ihjel

Berlin 1. september 1939: Adolf Hitler giver Rigsleder Bouhler og dr. med. Brandt under ansvar myndighed til at udvide navngivne lægers beføjelser, således at de kan tilstå syge, der efter et menneskeligt skøn er uhelbredelige, nådesdøden efter en kritisk bedømmelse af deres helbredstilstand.

Samme dag begyndte Anden Verdenskrig

Et ukendt antal nyfødte svært handicappede fik uden forældrenes viden indsprøjtet dødbringende sygdomme. (Se Ossietzky side 54 – 55)

Ved Nürnberg-processen blev det fastslået at mindst 275.000 ariere, syge og handicappede ganske vist, men dog mennesker, blev aflivet under dette af læger ledede tilintetgørelsesfelttog

Medlidenhedsdrab? Er det smart? Man sparer jo skatte kroner

Kunne Anden Verdenskrig være undgået?

Eller udskudt? Her får du hærlederens vurdering

Efter krigen forklarede Feltmarskal v. Manstein

for Nürnbergdomstolen:

„Hvis en krig var brudt ud, kunne vi i virkeligheden hverken have forsvaret vor vestgrænse eller vor grænse til Polen effektivt, og der er ingen som helst tvivl om, at hvis Tjekkoslaviet havde forsvaret sig, ville vi være blevet standset af deres fæstninger, for vi havde ikke midler til at gennembryde dem.“

Næstøverste tyske krigsherre Keitel, dømt ved krigsforbryderdomstolen i Nürnberg og hængt som krigsforbryder forklarede:

„Vi var overmåde glade for, at det ikke var kommet til nogen militær operation, eftersom ... vi altid havde været af den anskuelse, at vore midler til angreb på grænsefæstninger var utilstrækkelige. Fra et rent militært synspunkt manglede vi midler til et angreb, der involverede et gennembrud af grænsebefæstningerne.“

Hitler og Stalin overfalder Polen

Anden Verdenskrig er en realitet. Felttoget i Polen

Mange kunne ikke skjule en vis beundring for lynkrigens resultater: På få uger var det polske folk lammetævet, men nemt for polakkerne var det ikke med en tofrontskrig.

Sovjets „angreb“ – „besættelse“ – i ryggen på et tappert kæmpende folk forøgede ikke polakkernes effektivitet.

Nazisterne brugte med stor virkning erfaringerne fra Spanien. Byer blev sønderbombet, og flygtningestrømmene på vejene blev beskyttet i takt med, om menneskestrømmene kunne bruges levende, lemlæstede eller døde som effektive vejspærringer mod de polske styrkers manøvrer, eller når der skulle ryddes for de fremstormende germanere.

Et tilbageblik af hensyn til forståelse af sammenhænge:

1918: januar: Finland: Socialisterne gør oprør og støttes af Den røde Hær. General Mannerheim slår med sin hvide garde, (overklassens soldater) og med støtte fra tyske Freikorps oprørerne ned. (Tyskland var ledet af socialdemokratisk regering.)

Mannerheim foretog derefter en skånselsløs udrensning. Pålidelige tal har været vanskelige at finde, men 26.000 arbejdere skal være blevet myrdet. Mannerheim blev statschef i den republik, der udråbtes juli 1919: Finland oprettede koncentrationslejre

(læs bogen: Ukendt soldat). Mange frivillige bl.a. fra Danmark organiseret i Frikorps og især den tyske hærs Freikorps slog arbejderopstandene ned i de baltiske lande.

1921: Ved fredsaftalen får Finland bl.a. landområder, der gør det muligt at beskyde Leningrads

(Skt. Petersborg) 3,5 mio. indbyggere med artilleri.

1929: Lappobevægelsen (nazi-parti) er gået så meget frem ved et valg, at det får vedtaget et forbud mod kommunistpartiet: her er man tidligere ude end Hitler:

1932: Fascisterne forsøger et kup, det slås ned: Lappobevægelsen forbydes: Ikke-angrebspagt med Sovjet. Finland ofrer i de næste år mere end dobbelt så meget på sit militær pr. indbygger som f. eks. Danmark og Norge og havde ved Vinterkrigens udbrud Europas stærkeste forsvar.

(Denne vurdering passer ikke med Paasikivis.)

1939: 05.10: Sovjet kræver finske forhandlere til Moskva Tonen er slået an, alle forventer et diktat: ingen forventer en forhandling mellem ligeværdige:

Finlands gesandt i Stockholm, den senere præsident Paasikivi, hentes til Helsingfors, fordi han kan tale russisk.

09.10: Befolkningen i Helsingfors tager en gribende afsked på baggården med den finske delegation, man synger den tyske salme: „Vor Gud, han er så fast en borg.“

I et af mange forsøg på at finde sandheden går vi til præsident Paasikivis bog: Præsident Paasikivis Minnen 1939–40.

Paasikivi bliver af den finske udenrigsminister orienteret om, at den russiske udenrigsminister Molotov ønsker en finsk befuldmægtiget til Moskva for at forhandle konkrete politiske spørgsmål.

I 1938 følte Sovjetunionen sig for på en bemærkelsesværdig måde: Man meddeler nemlig den finske udenrigsminister, at man regnede med vidtgående angrebsplaner mod Sovjet. Man frygtede, at dele af den tyske armé skulle gå i land i Finland og herfra rette et angreb mod Rusland.

Hvordan vil Finland stille sig? „Det synes, som om sagen ikke har været varetaget effektivt fra vor side. (Oversat til dansk:

Finland svarede ikke entydigt på spørgsmålene, man forhalede, dvs. man brugte syltekrukkemetoden.)

Sovjet stiller nogle bestemte krav:

Grænsen skal flyttes på Det Karelske Næs, således at grænsen bliver med en minimumsafstand på 70 km. fra Leningrad.

Denne afstand ville forhindre beskydning af byen med artilleri. Dette betød, at Finland måtte afstå 2.700 kvadratkilometer, men fik til gengæld tilbudt 5.500 kvadratkilometer. Dertil ville Sovjet leje Hangö Havn og nogle mindre øer for at sikre indsejlingen til Leningrad.

Paasikivi spørger russerne:

„Hvad frygter I? Finland kan jo ikke være farlig.“

Stalin understregede, at Sovjet måtte kunne afspærre Den finske Bugt. Vi har i øjeblikket gode relationer til Tyskland, men alting kan forandre sig. England kan også sende en stor flåde ind i Den finske Bugt. Vi kan ikke gøre noget ved geografien.

Vore minimumskrav er, at grænsen på Det karelske Næs flyttes 70 km. fra Leningrad.

Vi beder om 2.700 kvadratkilometer og tilbyder jer 5.500 kvadratkilometer.

Jeg: (Paasikivi) „De taler aldeles, som om Finland skulle true

Sovjet?“ Stalin: „Vi frygter ikke jer, men at Tyskland og England kan udøve tryk på jer og tvinge jer til angreb på Leningrad.“

I erindringsbogen hedder det: „Når jeg tænker over disse spørgsmål og ser dem i lyset af senere hændelser, har den tanke mere og mere fæstnet sig hos mig, at vor handlemåde i efteråret 1939, da vi lod forhandlingerne strande, hører til de sværeste og tungeste i den serie af fejl, som kendetegner Finlands udenrigspolitik i de senere år.

Der blev også begået fejl i året 1938 og allerede tidligere, og disse fejl er senere gentaget, den ene efter den anden, lige til året 1944. Men efteråret betegner udgangspunktet for de påfølgende skæbnesvangre hændelser.“

Og senere: „Vi havde ladet staten glide ind i en krig med det kæmpemæssige Rusland, skønt følgende fakta stod klart for os:

1. Vi kunne ikke regne med nogen hjælp.
2. Sovjet havde frie hænder.
3. Vort forsvar var brøstfældigt.

(Dette stemmer ikke overens med de faktiske militærudgifter, som man havde afholdt gennem flere år. ÅS)

Det var virkelig ingen formålstjenlig udenrigspolitik. Vort statskib manglede ledelse. „Hovedløst kastede vi os ind i krig og ulykker.“

Paasikivi fortsætter: „Forsøger vi at sætte os ind i stormagts-tankegangen, da har Sovjetunionen begrænset sig til det nødvendige.“

(Oversat til dansk: Ville Sovjet have taget hele Finland, var der ingen, der kunne have hindret dem.) „Sovjet havde ikke haft og havde ingen planer om, at erobre andre lande, kun at sikre sine egne områder bedst muligt.“

Sovjetunionen: kort historisk tilbageblik

Udrensningerne i det sovjetiske officerskorps, som er omtalt tidligere, kan være noget af forklaringen på Sovjets militære fiasko i Vinterkrigens første fase.

Umiddelbart kan russerne have overvurderet deres egen overmagt mod dette lille lorteland. Man havde måske troet, at dette demokrati var uden offer- og kampvilje, og derfor ville slikke de russiske støvler, som de vesteuropæiske demokratier krybende havde slikket Hitlers. Måske havde man overvurderet virkningen af terrorluftbombardementer af civile, måske havde man overset polarkulden som en væsentlig faktor i en vinterkrig på de breddegrader.

Tanketom uduelighed prægede under alle omstændigheder ledelsen af det russiske felttog, og tusinder af russiske soldater betalte prisen ved at sætte livet til under helt umenneskelige forhold. Morsomt kan det ikke have været at lege soldat i sommertøj i 30 graders kulde.

Svensk minister Andersson skriver:

„Det, som nu skete, syntes at tyde på en respekt for Finlands selvstændighed, som man knap kunne have ventet. Teorien om Ruslands stræben efter at nå frem til Nordsøen havde fået et yderligere knæk.“

Den finske præsident Paasikivi skrev:

„Umiddelbart efter den 30. november 1939 indtog sovjetiske styrker de positioner, hvorfra de i det tidlige forår, da de militære operationer igen blev mulige, kunne gå i offensiven.

Da offensiven startede varede den kun få dage, så var den finske modstand brudt.“ (Den russiske militærmagt var slet ikke så ringe endda.)

Tabene var ifølge den „danske“ officer i SS, Erik Lærum:

Finnerne: 20.000 faldne, 3.270 savnede og 34.500 sårede: hertil de civile ofre. De russiske tab er opgjort til mere end 100.000.

Finland skulle bl.a. betale 300 millioner gulddollars i krigsskadeerstatning. Finland betalte i modsætning til Nazityskland. Landet var derfor mere end fattigt i mange, mange år.

Hvad skal man tro? Hvem kan man tro?

November 1939 – Sovjet angriber Finland

- 1) et ultrakort forløb af Vinterkrigen, som den fremgik af medierne.
- 2) et billede af danskernes og de nordiske folks reaktioner på Sovjets overfald

3) en fornemmelse af, hvordan overfaldet påvirkede os i dagligdagen og fik virkninger år frem under tyskernes besættelse af Danmark

4) min egen opfattelse: Når jeg fremsætter mine personlige oplevelser af netop denne fase af krigen, kan det naturligvis være behæftet med en række fejl: der er nu gået næsten 70 år og jeg var dengang i en alder, hvor pubertetens skjulte kræfter indtog en væsentlig del af tankevirksomheden, og ifølge naturens love indskrænkede interessefeltene.

Endelig skal man ikke glemme,

at når man vil fremstille, hvorledes man tænkte og reagerede i en bestemt historisk periode, er det fristende at pynte, efterrationalisere, med den viden, eftertiden har givet os.

Når jeg gør, som jeg gør, ligger der heri en bestræbelse på at vise, hvorledes en stor dreng forsøgte at finde frem til sine egne holdninger til verden omkring ham.

Hvis du tænker, hvor dum kan man være?

Har du ret, bare du selv prøver at gøre det bedre.

Politikere var svære at gennemskue også dengang. Et af mine mange spørgsmål var:

Havde Sovjet lært af nazisternes krigsførelse i Spanien og Polen? Brugte de disse erfaringer i Finland? Hvis de gjorde, var det så ikke stort set det samme fedt – var de bedre end nazisterne?

Jeg tror min opfattelse i det store hele dækkede flertallets opfattelse og følelser dengang. Men der var, som jeg vil vise, en utrolig letfærdig omgang med sandheden fra begge sider, og glem ikke, at den danske presses meninger lå ofte i annoncørernes lommer:

Tyskerne kontrollerede og dikterede dansk presse ved at styre annonceringen for bl.a. vaskepulveret Persil og lignende velsignelser sydfra.

Krigens gang

1) Ved Fronten

De russiske styrker var bundet til civilisationen, dvs. det eksisterende vej- og jernbanenet og beboelser – i modsætning til de finske styrker, der på ski frit kunne færdes overalt og dermed overraske på de mest uventede steder, ofte langt bag de russiske linjer.

Finnerne var godt camouflerede i deres hvide overtrækstøj og godt uddannede med formidabelt gode skarp- og snigskytter og ellers udstyret med lette våben som maskinpistoler og maskingeværer.

Spøgelse kaldte russerne disse patruljer. 140 dage varede krigen. Men det var ikke en vinterkrig, der blev afgjort ved fronten.

Russerne havde næppe kunnet avancere, før vejret blev deres allierede.

2) Bag Fronten

Luftangreb efter luftangreb mod større finske byer satte byernes træhuse i brand, og den hårde frost umuliggjorde næsten alt slukningsarbejde. Børn i tusindvis blev evakueret bl.a. til private, svenske, norske og danske hjem.

Flere af de finske børn, der kom til Danmark kom aldrig tilbage, nogen først da Anden Verdenskrig var ovre.

Disse børn var en tragedie, de, der først kom hjem efter krigen, kom hjem til forældre, de ikke genkendte, og hvis sprog de ikke længere kunne forstå.

Finlandshjælpen tilbød at modtage 37.000 børn. De ansvarlige finske politikere har næppe kunnet bære at tage ansvar for deres landsmænds ofre, for civilbefolkningens lidelser, derfor forsøgte de at forhandle sig til fred.

3) I Norden

Mere end 7.000 svenskere og omkring 1.000 danskere meldte sig som frivillige, men kun ganske få kom i kamp, da en militær træning, uddannelse, var nødvendig for at kunne klare sig under de ekstreme forhold i ødemarken.

Fem danske flyvere satte livet til, men bedst kendt blev den danske Røde Kors-ambulance, som bl.a. fulgte den finske hær og den karelske befolkning de 11 dage, det tog at rømme de tabte landområder.

Transporterne af de sårede på de sne- og isglatte veje var særdeles vanskelige, hvorfor dødeligheden var ekstremt høj. Bemærkelsesværdigt er, at af de finlandsfrivillige havnede en del senere i naziregimets SS-korps:

Andre blev meget aktive modstandsfolk. Lederen af den danske ambulance, professor Ole Chievitz, blev således under besættelsen medlem af Danmarks Frihedsråd.

Straks ved fredsafslutningen afsatte russerne deres egen marionetregering af forrædere.

Den havde ikke en chance, det finske folks had var for voldsomt: bedst kan det belyses ved disse tre eksempler:

A) Generalsekretæren for Finlands Kommunistiske parti afviste blankt overhovedet at have noget med landssvigerne at gøre.

B) Den finske præsident udtalte, da han gav den finske delegation i Moskva fuldmagt til at afslutte våbenstilstanden: „Måtte den hånd bortvisne, som blev tvunget til at skrive under på dette.“ Få måneder senere ramtes han af en hjerneblødning og blev lam i højre arm. Inden årets udgang døde han.

C) Finland måtte afstå et landområde på størrelse med Danmark, og en halv mio. forlod af egen fri vilje deres hjemstavn for at drage vestpå ind i det tilbageværende Finland – til en usikker fremtid.

Den sovjetiske propagandamaskine havde tordnet om den kapitalistiske undertrykkelse af finske arbejdere og bønder: men denne halve million finner valgte at befri sig for „befrierne.“

Nej! Til socialismens velsignelser

Finnerne gravede deres døde op på kirkegårdene, læssede vognene til bristepunktet.

Gamle mennesker travede ved siden af vognene, igennem polarkulden, bort fra socialismens velsignelser til et nyt liv i yderste fattigdom.

300 millioner gulddollars i erstatning

Et øjenvidne beretter, at befolkningen gravede de friske krigergrave op, anbragte kisterne på slæder og vogne for selv at tilbagelægge de store dagsmarcher til fods: vogne og slæder var læsset til bristepunktet med bohaver og ligkister.

Uden al tvivl har den massive modstand fra hele det finske folk, ja, endog fra de finske kommunisters egne rækker mod overfaldsmændene, mod undertrykkerne, fået sovjetregimet til at indse det håbløse i at lade marionetregeringen fortsætte.

Men på trods af fredsftalen og den massive nød forberedte og deltog finske højrekræfter i Tysklands angrebsplaner mod Sovjetunionen. „I Hitlers Weisung nr. 21: Fall Barbarossa (kodenavnet for angrebsplanen mod Sovjet) af 18.12.40 hedder det.

“På operationernes fløje kan regnes med Rumæniens og Finlands aktive deltagelse i krigen, og Finlands militære opgaver præciseres. “Der kan regnes med, at svenske jernbaner og landeveje senest fra operationens begyndelse vil være til rådighed for den tyskenordgruppens opmarch.

Storfinland – Stortyskland

Da Finland sammen med nazihærene gik til angreb på Sovjet i 1941, udstedtes følgende Dagsbefaling til den finske hær:

„Allerede i 1918 havde jeg svoret ikke at stikke sværdet i skeden, før Fjernkarelen var blevet finsk. Af de vældige verdenshistoriske verdensbegivenheder opstår et Storfinland for vore øjne.“

Udtalt ikke af Hitler, men af den øverstkommanderende for den finske hær, arbejdermorderen, general og senere præsident, Mannerheim.

1941: Finland giver tyske tropper adgang til angrebet mod Sovjet. Tyske divisioner blev ført gennem Sverige til Finland til angrebet på Leningrad, bl.a. division Engelbrecht, der blev næsten udslettet der. Kort tid efter går Finland selv ind i krigen på tysk side, måske skulle man lige have en fornemmelse af, hvor godt det gik tyskerne.

Denne krig var meget upopulær blandt finnerne, siger de i dag.

1944: våbenstilstand: Ved den senere fredsaftale blev Finland lagt under sovjetisk kontrol, Finland kunne kun træffe afgørelser med Sovjets accept. Finland måtte rimeligt nok betale krigsskadeerstatning, men samtidig bygge nye boliger til sine mange flygtninge.

Finland byggede, Finland betalte, men var et af Europas fattigste lande i mange år. Overklassens krigseventyr blev betalt med surt slid og afsavn af skatteyderne. Finland blev af Sovjet udelukket fra store dele af internationalt samarbejde og fra det nordiske fællesskab i Den Kolde Krigs år.

4) Igen viste dansk presse sit værd

Dansk presse i klassekampens sold? Eksempler:

“Med skarpladt gevær og flere håndgranater stillede hun (finsk lotte) sig på vagt ved det ulmende bål. Pludselig hørte hun en mistænkelig lyd fra skoven. Hun forstod, at det var russiske soldater, der forsøgte at snige sig ind på dem. Men hun ville ikke forstyrre sine dødsenstrætte kammerater.

Hun begyndte derfor at synge russiske vuggeviser, og de fik i den tavse, mørke skov en spøgelsesagtig klang. Virkningen udeblev heller ikke. Da hun mærkede, at russerne var standset, rykkede hun 30 meter frem, stadig syngende sine russiske vuggeviser.

I sang bad hun de russiske soldater om at kaste deres våben bort og synge sammen med hende. De troede, at lotten var en overnaturlig åbenbaring, og adlød skrækslagne formaningen.

Alle ravede ind i den finske lejr, hvor den russiske patrulje blev taget til fange af de forundrede finske soldater.“

Hier ist noch ein: En oberst fortæller:

„Finske soldater vover sig op på russiske kampvogne med trækøller og sønderslår de russiske maskingeværer.

Vore soldater har mistet enhver frygt for de russiske kampvogne.“

Und noch ein: „Russiske officerer er fundet i kvindeklæder. Det står i forbindelse med, at et brugsforeningslager nordpå har måttet opgives. Man glemmer ikke nemt de fangne russere, som var ikklædt galocher og kjoler.“

Denne pressehetz kom til at danne grundlaget for de flestes forventninger til en tysk lynkrigs hurtige resultater over barbarerne ved overfaldet på Sovjet.

Hier ist noch ein: „600 finske soldater beretter, at de har set en umådelig stor, hvid engel svæve med udbredte arme over Ladogasøen.“ Under Første Verdenskrig kunne tusinder af franske soldater bekræfte et lignende syn over den ligbedækkede slagmark ved Mons.

Selvforkyldt upopularitet?

De ortodokse kommunister i Danmark havde det ikke nemt, de fordømte ikke Moskva, nej, de forsøgte efter bedste evne at gøre Moskvaskas budskaber „spiselige“, men danskerne vendte dem ryggen.

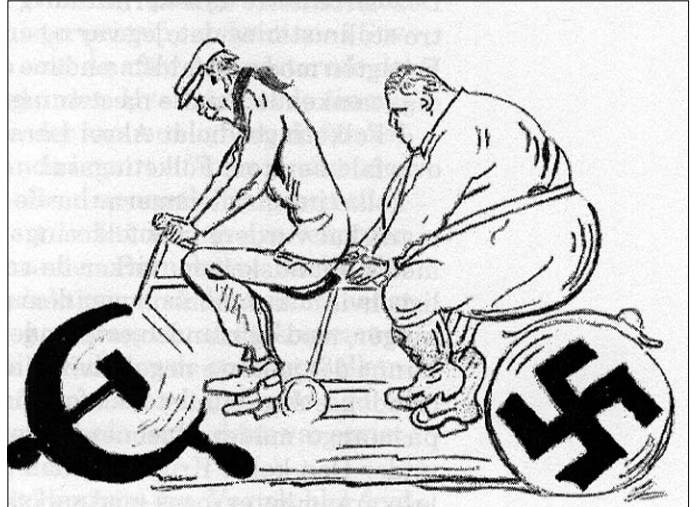
Smittede nazismen?

Desværre lærte danskerne aldrig at skelne mellem disse Moskvatro stalinister og det, jeg var og er: demokrat og dermed socialist.

Foragten mod overfaldsmændene og deres halehæng af uselvstændigt tænkende kendte næsten ingen grænser.

Billedet viser samhørigheden mellem nazister og kommunister, som de fleste opfattede den, men det var ikke den virkelighed, jeg oplevede.

Ingen kommunist var i mindste tvivl. Nazismen var fjenden.

I Folketinget holdt Aksel Larsen en „forsvarstale“ for Sovjets overfald i en tom Folketingssal. Folketingsmedlemmerne havde demonstrativt forladt salen. Når man skal vurdere vort folketings høje moralkodeks i forbindelse med Finlandskrigen, virker de samme personer nærmest latterlige, hvis man sammenligner dem med deres totale mangel på holdninger, mod og mandshjerte under den tyske besættelse.

Men der kunne det jo koste noget, hvis man ikke lige kørte på fri-billet. De ortodokse kommunisters uforståelige loyalitet mod Moskva var på mange måder skæbnesvanger under besættelsen og senere under Den kolde Krig, fordi den ganske gratis gav de holdningsløse argumenter, også mod sabotagen.

Kommunisternes loyalitet kan måske tillægges en form for flokmentalitet eller den opdragelse – lærdom og disciplin – vi arbejderbørn fik f. eks. under strejker, hvor krybben ofte var mere end tom: Bryder du solidariteten – klynker du, har vi på forhånd tabt, så er alle vore ofre forgæves.

Måske kan andre give en bedre forklaring.

Bliver danske politikere smittet af nazismen?

I Folketinget fulgte bragetale efter bragetale. Meget store ord: Lige så højrøstede disse for frihed, demokrati og retfærdighed skrigende og råbende demagoger var, hvor fascismen lagde Europa i ruiner i en fejende medvind, lige så tavse og ubemærkede var de, da tyrannen stod i deres eget land.

Da man måtte være villig til at betale med personlige ofre, nu, hvor det kunne koste, og den nationale bragesnak ikke længere var gratis, krøb de.

Folketingsmand Ole Bjørn Kraft er et godt eksempel på „demokratisk“ fascisme. Han udtalte ved et konservativt stævne:

„Vi har et udgangspunkt: Fædrelandet og folket. Vi havde en retningslinje: Det danske væsen. Udviklingen måtte være en organisk vækst, have en rod. Over den enkelte stod slægten, over slægten nationen og over nationen fædrelandet.“

En drengs vurderinger

Når du skal forsøge at danne dig din egen mening, afviger den måske fra drengens, gør dig da klart på hvilken måde.

13 år, en barnlig opfattelse af voksne – præget af mistillid.

Når jeg hørte de voksne kommunister prise fremskridtene i Sovjet, tog jeg det gerne med et gran salt. År efter år præsterede det sovjetiske folk nye produktionsrekorder. Hvert år havde sin nye rekordhøst: jeg var nok den eneste, der sammenlignede de forskellige års høstudbytter med Ruslands import af korn.

Industrien blev udbygget under arbejderes ofte umenneskelige, men tilsyneladende frivillige, indsats. Hvert år havde sine nye rekorder. Alt havde man opfundet før nogen anden.

Børnehaver, skoler blev udbygget: forældrene var jo i produktionen, så det var naturligt nok, at staten varetog pasning og opdragelse af de kommende generationer, men hvordan? Og til hvad blev de opdraget?

Skønmalerier af mænd og kvinder med medaljer hængende ned ad maven var belønningen for en rekordstor indsats: dette var sovjetpropagandaens tilbagevendende temaer.

Var der dog slet ikke en bagside? Spurgte jeg.

Var alt blot fryd og gammen? Det var svært for mig som barn at skelne, at finde sandheden. Mit hovedindtryk og det, jeg helst ville tro dengang, var, at her var et land, der ønskede fred, således at man kunne bygge landet op til gavn for alle dets indbyggere, men var virkeligheden ikke en anden? Men det afgørende resultat blev, at drengens tillid til de voksne efterhånden kom til at ligge på et meget lille sted.

Karakteristisk for den tid var, at de voksne alle havde de samme meninger og fremførte de samme argumenter om det politiske parti, de tilhørte. Hvorfor ved jeg ikke – men mig var det imod. I den efterfølgende tid blev de danske kommunister lagt for had.

I de fleste faglige organisationer mistede de deres tillidsposter og indflydelse. Selvfølgelig læste jeg aviser, men som jeg har fortalt, var de fulde af løgn. Jeg lyttede til de voksnes ofte meget voldsomme diskussioner: De ortodokse kommunister forsvarede Sovjets samarbejde med Hitler med en lang række undskyldninger, som jeg i og for sig godt kunne købe.

Ved du ikke, at engelske og franske tropper forsøgte sammen med hvidgardisterne at slå revolutionen i Rusland ned?

Har du allerede glemt Frankrigs og Englands forræderi mod det spanske folk? De var skyld i nederlaget, de har hundredetusinder af spanieres liv på samvittigheden.

Hvad med Tjekkoslavakiet? Både Sovjet og tjekkerne var rede til at tage kampen op, men både Frankrig og England slikkede Hitlers støvler. Kan du ikke se, at man forsøger at beskytte – redde, Leningrad i den krig, der vil komme?

Tvivlen nagede drengen.

De tyske flygtninge, der kom i mit barndomshjem, forherligede ikke krigen, tvært imod, ingen af dem drømte om at styrte et demokrati med vold, de talte i hvert fald ikke om det, når jeg var til stede.

Den revolutionære læresætning, at en revolution kun kan gennemføres med magt og kun ved indførelse af proletarietets diktatur, var næppe alle kommunister enige om og villige til at gennemføre, hvis de da ellers fik mulighed derfor, men det er selvfølgelig gætteeri. Sikkert er det dog, at netop denne læresætning mere end noget andet har skræmt store dele af den danske befolkning og danner baggrunden for den også i dag herskende afstandtagen til kommunismen.

Synspunkter – argumenter, man kan møde

1. I et demokrati snakker man bare, derfor er diktaturet det mest effektive, derfor er magthavernes undertrykkelse og diskrimination berettiget.
2. Hvad forstår du ved lobbyisme? Korrupktion? Bestikkelse? Returkommission?

3. Kan du give eksempler på undertrykkere i vore dage, gerne med navns nævnelse, gerne med deres sociale placering i samfundene og partifarve.

4. Kan du give eksempler på politiske og religiøse bevægelser, der har resulteret i massakrer?

5. Kan du give eksempler på, hvorledes man kan bekæmpe – modarbejde – diskrimination? I svenske aviser, og på svenske arbejdspladser, offentliggjorde man navne på nazister, som man anså for farlige. Er det lovligt?

6. Menneskene er onde, egoistiske og vil bare have fred for enhver pris? Under og efter krige har vi, så langt historien går tilbage, haft de groveste massakrer, hvorfor?

Har krige altid affødt nød i den brede befolkning i form af sult, og elendighed?

Skrider det tolerante menneskesyn ud i mørket og erstattes det af had under og efter krige? Er respekten for liv og ejendom et glemt begreb, når næstekærlighed erstattes med had?

Kan nogle årsager være, at mange har mistet deres kære, at mange har overværet grusomheder?

Det er håbløst, krige kan ikke undgås, mennesket er et krigerisk magtdyr, mener nogle.

Andre mener, at der stadig er håb. Vold er fremmed for den menneskelige natur, det altafgørende er, hvorledes mennesket opdrages.

7. Når et diktatorisk styre giver en gruppe medmennesker skylden for elendigheden, sikrer det dermed sin egen magtposition?

Kan magthaverne dermed bedre fortsætte udplyndringen og undertrykkelsen af befolkningen? Bliver de forfulgte en slags lynafledere?

Er der del og hersk en god betegnelse for denne metode?

8. Giver analfabetisme, uoplysthed og religiøst vanvid god grundfor diskrimination?

Social nød: arbejdsløshed har præget USA og Sydafrika under apartheid, i nogen grad også Danmark.

Har du mødt argumenter som f. eks.; de (tager) stjæler vort arbejde, vore boliger vore sociale goder?

I USA og Sydafrika var de fattigste hvide – de uuddannede, de ufaglærte – de værste racister, fordi de som de lavestlønnede måtte kæmpe mod farvede, som – for selv at overleve materielt – tilbød at udføre arbejde (som skruebrækkere og løntrykkere) til en billigere pris. En pris langt under den hvides eksistensminimum.

9. Vidner den nuværende fattigdom i USA og Rusland om, at oprustning har sin pris? En pris, der betyder nød og elendighed for samfundets svageste?

10. Martin Luther råbte i 1517 fra kirketrappen i Worms:

„Mennesket er i bund og grund slet, optræder det godt, er det Vorherre Jesus Kristus skyld.“

Aage råbte i 1946 i efterdønningerne fra en middelsvær brandert fra trappen ved Københavns Rådhus en skøn sommermorgen ud over en mennesketom plads til duerne:

„Mennesket er i bund og grund slet, optræder det tilfældigvis godt, er det nok beruset.“

Hvem har ret? Har du et bedre budskab?

Stikordsregister

p = personregister

o = organisations-ordforklaring

A

Abessinien	56, 105
Afrika	12, 13, 44, 85, 128
Aldrig Mere Krig ^o	48, 102
Anarkist ^o 82	
Andersen Nexø, Martin	91
Anschluss	97
ANTI-KOMINTERN	77

B

Barcelona	93
Beck, Ludwig general	99
Benes	99
Blum ^p , Leon	113
Bolsjevik	29, 34, 40
Bonnet ^p , fransk udenrigsminister	86
Brasilien	23
Brest=Litovskfreden	29
Briand-Kelloggpagten	45, 97
BOPA ^o	79
Bouhler, Rigsleder	114
Brasilien	23, 52
Brest=Litovskfreden ^o	29, 137
Briand – Kelloggpagten	45, 97
Bukharin ^p	41
Bulgarien	23

C

Chamberlain, Neville ^p	86, 99, 100
Centralmagterne	23
Clemenceau	43
Condor-Legionen	82

D

Daladier	100
Dansk Industri Syndikat	39
Danzig	43
De lange knives nat	57
Den Spanske Borgerkrig	59, 79
Det Sorte Rigsværn	31, 79
Dimitrov ^p	49
Dresden	74

E

Ebert ^o , rigskansler,	32
Ehrenburg	95
Ententen	23
Eritrea	76

F

Fall Weis	110
Femte Kolonne	92
Fierlinger	98
Finland	33, 39, 98, 137, 138
Fog, Mogens	10
Folkeforbundet	43, 45-47, 83-85, 98, 99
Folkefront ^o	81
Franco General	82-83, 85-87, 90 92
Freikorps	33, 38
Frihedsråd ^o	10

G

Gandhi ^p	100, 102
Geleide ^o	
Genève	76
Gestapo ^o	58, 71, 112, 113
Giral	83

Stikordsregister

Golfkrigen	14	Krystalnatten	104
Guernica	89		
Gullaschbaron	34	L	
Göebbels, propagandaminister ^P	15, 110	Lappobevægelsen	115
Göring	78	Lebensborn	60
H		Lenin ^P	28, 34, 39, 40, 45
Habengut ⁰		Leningrad	111, 115
Haile Selassie, Kejser	76	Liebknecht, Karl ^P	25, 38
Hangö 116		Lidice	109
Hansen, Hans Hedtoft ⁰	113	Lobbyisme	12
Heinlein, Konrad 98		Luxemburg, Rosa ^P	25, 38
Himmler, Heinrich ^P	58	Lærum, Erik officer i SS	118
Hindenburg ^P	46, 54, 58		
Hitler Jugend ⁰	69	M	
Hossbach Referatet	98	Madrid	92
I		Maginotlinjen	58, 110
I. G. Farbenindustri	78, 109	Mannerheim ^P	39, 123
Ikke Angrebspagt ⁰	99, 110, 111, 113	Manstein, v. - Feltmarskal	114
IKKE-INTERVENTION	85	Mattiotti, Giacomo ^P	49
Ikke-vold	101	Memel	43
Imperialisme ⁰	12, 41	Mussolini ^P	29, 48, 58, 76, 79, 83, 100
		Mutterkreütz	73
		München	77, 100
J		N	
Jensen, Bent	40	Napoleon, kejser	18
		NEP perioden	45
K		Nielsen, Aage	6
Kartoffelsyge ⁰	38	Niemöller, pastor	60
KGB	58	Noske ^P	30
Kohl, kansler	14	Nobels Fredspris	55
Komintern ⁰	40	Nürnbergerlov - 1935;	51, 61
KOPA ⁰	79		

Stikordsregister

O		Stauning ⁰ Statsminister	113
Opportunisme ⁰		Steincke ^P Judditsminister	113
Oranienburg - KZ-lejr	49	Straffemetode ⁰	
Oslomagterne	98	Strasser, Gregor	46
Ossietzky ^P	54	Syndikalisme ⁰	
P		T	
Palme, Statsminister ^P	52	Theresienstadt	107
Papen von	46	Trotsky ^P	58
Polen	78, 99, 109, 110-114, 119		
Prag	78	V	
Proletariatets diktatur	28	Versailles	43, 59
		Værnet, Carl	107
R		W	
Röhmrevolten	58	Wall Street ⁰	46
		Wurbs ^P , Kurt	
S		Weimarrepublikken	38
SA ⁰	48, 50		
Saddam Hussein	14	Z	
Salamimetode	53	Zaren ⁰	
Sarajevo	23		
Scapa-Flow	38	Ø	
Scheidemann	113	Østrig	57, 58, 104, 108
Schulenberg, von der	98		
Schusschnigg ^P	97		
Sennepsgas ⁰	35		
Sicherungsstelle Nord	26		
Skrueeffekt ⁰			
Sorte Rigsværn ⁰	39		
Sortskjorter	49		
Spartakusoprør	33		
SS ⁰	45, 58, 60, 66		
Stalin ^P	41, 58		
Stauffenberg, von	57		

Personregister

B

Blum, Léon (1872–1950): fransk politiker. Dannede folkefrontsregering 1936–37, men frarådede indblanding i Den spanske Borgerkrig: Atter ministerpræsident 1938. Som modstander af Pétain fængslet 1940; 1943–45 i tyske koncentrationslejre. Søgte efter en kort regeringsperiode omkring nytår 1947 i november samme år forgæves at danne regering af midterpartierne.

Bonnet, Georges (1889–1973): fransk politiker. 1924–40; udenrigsminister 1938–39, medlem af Vichyregeringens nationalråd. 1956–68 deputeret. Vichyregeringen svarede til den danske samarbejdsregering, dvs. dens medlemmer samarbejdede med tyskerne. Bonnet var børsspekulant og ville have tabt millioner af francs, hvis ikke Münchenforliget blev bragt i stand, derfor gav han englænderne falske informationer og solgte dermed Tjekkoslaviet. Under krigen blev han vurderet som nazistisk håndlanger, derfor frygtede han for sit liv og flygter til Schweiz her opholdt han sig fra 1944–49, hvorefter han vendte tilbage til fransk politik.

Bukharin, Nicolaj (1888–1938): Professor ved universitet i Moskva. Indtog en ledende rolle under revolutionen i Rusland. Redaktør af avisen Pravda, men blev afsat i 1929, da han havde skrevet kritiske artikler om stalinstyret. Blev taget til nåde og blev redaktør af avisen Izvestija. Blev dømt og henrettet i 1938.

C

Chamberlain, Neville (1869–1940): Engelsk premierminister 1937–40; troede på fred med Hitler og Mussolini, gennemførte München-overenskomsten, men opgav fredspolitikken efter Hitlers besættelse af Tjekkoslaviet, og da det blev afsløret, at den franske udenrigsminister Bonnet havde bedraget og bondefanget ham. Oprustedede i forståelse med Frankrig, indførte almindelig værnepligt, greb ind til fordel for Polen og erklærede Tyskland krig 3. september 1939. Afløstes 1940 som premierminister af Winston Churchill.

D

Dimitrov, Georgi (1882–1949): bulgarsk kommunistleder. Anklagedes i 1933 for meddelagtighed i rigsdagsbranden i Berlin, men blev frifundet efter et blændende forsvar. Göring har senere prælet af, at han var gerningsmanden. Blev præsident for Bulgarien efter krigen.

E

Ebert, Friedrich (1871–1925): tysk politiker (socialdemokrat). Partisekretær 1900; medlem af rigsdagen 1912. Vendte sig under Første Verdenskrig (1914–18) mod tysk erobringspolitik, men gik som moderat "kejsersocialist" mod indførelsen af republik 1918. Præsident 1919, genvalgt 1922.

Personregister

G

Gandhi, Mohandas Karamchand „Mahatma“ (1869–1948): se Tema 8. Skabte Ikke-vold-metoden, den passive modstand mod vold. Erklærede sig 1939 for modstander af samarbejde med Storbritannien under Anden Verdenskrig; gik ind for Indiens deling 1947, men myrdedes af en fanatisk hindu, der var modstander af forsoning med muslimerne.

Goebbels, Joseph (1897–1945): tysk politiker. Medlem af det nazistiske parti 1922, gau-leiter i Berlin 1926, rigspropagandaleder 1928, rigsminister for folkeoplysning og propa-ganda 1933. Redaktør af *Völkische Freiheit* 1922–27, dernæst af *Angriff* og sidst af *Das Reich*. Foranledigede fra 1933 og organiserede fra 1938 de tyske jødeforfølgelser. Chef for totalmobiliseringen 1943. Begik selvmord i Hitlers bunker sammen med sin kone efter at have dræbt deres 6 børn.

Göering, Hermann; (1893–1946): tysk politiker; berømt pilot i Første Verdenskrig. Nazist 1921, landflygtig 1923–27 pga. Münchenkupforsøget. Rigsdagsmedlem 1928, rigsdags-præsident 1932, preussisk ministerpræsident 1933; organiserede Gestapo, forfulgte kom-munisterne og ledede udrensningen 1934. 1935 rigslufftartsminister og chef for luftvåbenet, som blev Europas stærkeste. Leder af Fireårsplanen. 1940 rigsmarskal. Da De Allierede fik overtaget i luften, svandt hans anseelse og indflydelse. Dødsdømt ved Nürnberg-pro-cessen, men begik selvmord. Såvel hans forbrydelser som hans pyntesyge, brovten og brølen kan delvis skyldes morfinisme opstået p.g.a. smertefulde sår.

H

Hansen, Hans Hedtoft: Direktør for bryggeriet Stjernen 1941–45. Leder af socialdemokrati-ets antikommunistiske organisation, da tyskerne forlangte ham fjernet fra partiorganisatio-nen. Arbejds og socialminister 1945, statsminister 1947–50 og 1953–55. Udvekslingen af informationer med dr. Bests betroede medarbejder Duckwitz er belyst af Sturmbandführer og chef for Gestapo Karl Heinz Hoffmann er belastende indicier, som må afvente uvildige personers ransagning i lukkede arkiver.

Hess, Rudolf (1894–1987): tysk nazist. Deltog 1923 i Hitlers mislykkede kupforsøg i München og nedskrev under deres påfølgende fængselsophold *Mein Kampf* efter Hitlers diktat. 1925 Hitlers sekretær, 1933 hans stedfortræder og rigsminister; 1939 udnævnt til medlem af rigsforsvarsrådet og til Hitlers efterfølger (efter Göring). Fløj 1941 på en fredsmision til Skotland, hvor han interneredes som krigsfange. Idømtes 1946 livsvarigt fængsel af Nürnberg-domstolen og syntes da sindssyg. Sad i Spandau-fængslet, til han begik selvmord som 93-årig. Russerne afslog benådning.

Himmler, Heinrich (1900–45): Deltog i Hitlers mislykkede München-kup 1923; leder af SS 1929, i realiteten chef for hele Tysklands politiske politi fra 1934; fik hovedansvar for det nazistiske partis terror, ligesom koncentrationslejrene stod under hans ledelse. Oprettede

Personregister

under krigen særlige SS-hærenheder. Indenrigsminister 1943 og 1944 øverstbefalende for hjemmehæren. Begik selvmord umiddelbart efter anholdelse ved den tyske kapitulation i maj 1945.

Hindenburg, Paul von Benckendorff (1847–1934): tysk general og politiker. Deltog i Preussens krige 1866 og 1870; pensioneret 1911. 1914 generalfeltmarskal og øverstbefalende på østfronten, hvor han vandt store sejre. 1916 chef for den øverste hærledelse. Efter flere sejrige felttog 1916 og 1917 mislykkedes Hindenburgs gennembrudsforsøg på vestfronten i foråret og sommeren 1918; i oktober samme år forlangte han forhandlinger med fjenden om en våbenstilstand og ledede efter denne den tyske hærs tilbagetrækning. 1925 valgt til rigspræsident og genvalgt 1932; brød samme år med kansleren, Heinrich Brüning, bl.a. fordi Hindenburg ikke som Brüning ønskede magt anvendt mod nazisterne. Udnævnte 30. januar 1933 Adolf Hitler til rigskansler.

Hitler, Adolf (1889–1945): Født i Braunau, Østrig, gjorde 1914–18 tjeneste på vestfronten som frivillig. Deltog 1920 i grundlæggelsen af National-Sozialistische Deutsche Arbeiter-Partei (NSDAP). Anklagedes efter et mislykket kupforsøg i München 1923 for højforræderi og idømtes 1924 femårs fæstningsarrest, men blev løsladt efter et halvt år. Han var anbragt under så behagelige forhold, at han kunne diktere Mein Kampf til sin medfange Rudolf Hess, Mein Kampf, som blev en bibel for nazisterne, som formand Maos Den Lille Røde senere blev for nogle kommunister. 20. juli 1944 rettede den tyske modstandsbevægelse et mislykket attentat mod Hitler. Da de russiske tropper stod i selve Berlin, begik Hitler selvmord i sit hovedkvarter 30. april 1945.

Hussein, Saddam (f. 1937): irakisk politiker; jurist; general. Medlem af Iraks Baath-parti 1957, i eksil og fængsel under militærdiktaturet. Efter revolutionen 1968 præsident Bakrs højre hånd; efterfulgte ham 1979 som stats- og regeringschef, partileder og øverstkommanderende. I 1970'erne ophavsmand til sociale og økonomiske forbedringer. Fra 1979 magtgrisk, brutal mod indre modstandere, aggressiv udadtil. Skønt hans krig mod Iran 1980–88 medførte enorme tab og ingen sejr, kunne han opbygge en persondyrkelse om sig selv; han stiledede åbenlyst mod at gøre Irak til atommagt og den arabiske verdens førende magt. 1990 besatte og indlemmede han Kuwait: En international styrke (USA – England og Frankrig) drev ham ud under Golfkrigen, men han bliver stadig forgudet af mange arabere og fortsætter undertrykkelsen af Iraks mindretal. Golfkrigen har medført alvorlige kemiske skader på civile, soldater og på børn. Mutationer, dvs. ændring af arveanlæg, forårsager fødsler af handicappede børn.

K

Kraft, Ole Bjørn (1893–1980): dansk politiker. Leder af Aarhus Stiftstidendes københavnsredaktion 1924–31, medarbejder ved De Ferslewske Blade 1922, senere ved Berlingske Tidende. Medlem af Folketinget (Konservative Folkeparti) 1926–64; formand for

Personregister

rigsdagsgruppen 1940–45 og 1947–50, for folketingsgruppen 1953–55. Forsvarsminister 1945, udenrigsminister 1950–53. Delegeret ved Folkeforbundet, FN og Nordisk Råd samt 1953–64 ved Europarådet; aktiv i bevægelsen Moralsk Oprustning.

L

Larsen, Aksel (1897–1972), dansk politiker; oprindelig støberiarbejder, blev medlem af Socialdemokratiet 1919, af Danmarks Kommunistiske Parti 1920–58, og dets formand 1932–58. Organiserede i samarbejde med Christmas Møller og andre modstandsbevægelsen efter 1940. Blev på trods af sin immunitet som folketingsmand arresteret november 1942 af dansk politi, udleveret til tysk politi og 29. august 1943 sendt til koncentrationslejrene Sachsenhausen og Neuengamme. Minister uden portefølje i regeringen Buhl maj – november 1945. Aksel Larsen valgtes til Folketinget i 1932; ekskluderet af Danmarks Kommunistiske Parti 1958, medstifter af og formand for Socialistisk Folkeparti 1959. Statsrevisor 1967.

Lenin, Vladimir Iljitj Uljanov (1870–1924): russisk statsmand, jurist. Begyndte at studere marxisme, efter at hans broder blev hængt 1887 for mordplaner mod zaren. Organiserede arbejderbevægelse i Skt. Petersborg. Forvist 1897 i 3 år til Sibirien pga. revolutionær agitation og skrev der Kapitalismens udvikling i Rusland; rejste 1900 til Schweiz. Efter Første Verdenskrigs udbrud opfordrede han alverdens arbejdere til at slutte fred udadtil og rette krigen indad mod deres egne regeringer. Efter Marts-revolutionen 1917 vendte han med tysk bistand tilbage til Rusland og arbejdede her, støttet af Trotskij, for en væbnet opstand; en revolte i juni 1917 slog fejl, men med revolutionen i november samme år (efter russisk tidsregning Oktober-revolutionen) overtog Lenin magten som formand for Folkekommissærernes Råd. Han sluttede Brest-Litovsk-freden med Tyskland i marts 1918 og gennemførte en hård økonomisk politik, den såkaldte krigskommunisme, der gav anledning til flere opstande og derfor 1921 erstattedes af den ny økonomiske politik, NEP, som betød en midlertidig tilbagevenden til mere privatkapitalistiske forhold. 1918–21 nedkæmpede Trotskijs nye Røde Hær den russiske antirevolution og vestmagternes invasion; dog måtte Lenin opgive Finland og de baltiske lande og afstå store områder til Polen. Lenins balsamerede lig blev bisat i en glaskiste i mausoleet på Den røde Plads i Moskva og har årlig været beset af flere mio. besøgende.

Liebnecht Karl (1871–1919): pacifist, rigsdagsmand 1912; stemte 1914 som den eneste socialdemokrat mod krigsbevillingerne. 1916 idømt 4 års tugthus for pacifistisk og revolutionær agitation; benådet 1918. Stifter nyt socialdemokrati, venstrefløj, men bryder senere også med dette, leder Spartakist-bevægelsen og dens oprør sammen med Rosa Luxemburg; stifter Kommunistpartiet, blev myrdet af tysk emigrant, spion og gestapoagent Horst von Pflugk-Hartung, der senere havde tætte forbindelser til ledende socialdemokrater i den danske regering.

Personregister

Luxemburg, Rosa (1870–1919): polsk-tysk kommunistisk agitator og forsker. Tilsluttede sig omkring 1900 det tyske socialdemokratiske partis venstrefløj. Uenig med Lenin om bl.a. kommunistpartiets organisation og rolle samt det nationale spørgsmål. Var fængslet 1915–18 for sin pacifistiske og revolutionære agitation. Sammen med Karl Liebknecht i spidsen for Spartakisterne 1918; myrdet af officerer fra gardens kavaleridivision.

M

Mannerheim, Carl Gustaf (1867–1951): finsk general og statsmand, friherre; uddannet i den russiske hær. Deltog i den Russisk-japanske Krig 1904–05 og som general i Første Verdenskrig. Vendte efter Marts-revolutionen 1917 tilbage til Finland, hvor han 1918 ledede den af Tyskland støttede krig mod de finske og de russiske bolsjevikker. Ansvarlig for mord på mindst 26.000 finske arbejdere. Vandt Ententen for Finlands politik og udpegedes december 1918 til rigsforstander; fratrådte 1919. 1931 formand for et forsvarsråd, der anlagde befæstninger langs den finsk-russiske grænse. Øverstbefalende i krigene mod Sovjetunionen 1939–40 og 1941–44; præsident ved særlov august 1944. Gennemførte våbenstilstanden i september 1944 og erklærede Tyskland krig i marts 1945. Afløstes 1946 af Paasikivi p.gr. af sygdom og medansvar for den tyskorienterede politik fra 1940. Efter sin død betragtes Mannerheim af de konservative kredse som symbol på en stærk, nationalbevidst finsk selvstændighedspolitik. Det store spørgsmål for mig er stadig, hvorledes har de reaktionære, militære, arbejderfjendtlige kræfter, som undergravede ethvert forsøg på at skabe et menneskeværdigt demokrati, kunnet undgå at føre en retssag mod Mannerheim, hvor han blev anklaget for krigsforbrydelser?

Matteotti, Giacomo (1885-1924): italiensk socialist, blev myrdet af Mussolinis fascister. I Danmark tog en hjælpeorganisation for tyske flygtninge, som blev drevet af Socialdemokratiet og fagforbund, navnet Matteottioorganisationen.

Mussolini, Benito (1883–1945): italiensk statsmand og grundlægger af fascismen; folkeskolelærer. Som ung redaktør af det marxistiske blad Avanti i Milano. Virkede for Italiens deltagelse i 1. Verdenskrig på allieret side og ekskluderedes af socialistpartiet; blev såret som krigsfrivillig. Dannede 1919 det første halvsocialistiske, fascistiske kampforbund, hvis talerør blev den 1914 oprettede avis Il Popolo d'Italia; 1922 regeringschef og udøvede snart under titlen Il Duce diktatorisk magt. Sluttede 1929 Lateranforliget med paven. Stræbte efter at genoprette det romerske kejserrige. Overfaldt med bomber, gift og giftgas Abessinien 1935–36 og støttede Franco i den Spanske Borgerkrig 1936–39. Tilsluttede 1936 Italien Berlin–Rom-aksen, udvidet med Japan 1940, og førte 10. juni 1940 efter tyske sejre i N- og V-Europa Italien ind i krigen på tysk side. Styrtedes 25. juli 1943 af Det Fascistiske Storråd under Grandi og interneredes, men blev befriet af SS-tropper (Skorzeny). 12. september 1943. Ledede derpå med tysk hjælp en fascistisk republik i N-Italien, indtil han af italienske modstandsfolk blev fanget, skudt eller hængt sammen

Personregister

med sin elskerinde. „Medmenneskelighed“ illustreredes ved, at de to personers lig blev udstillet offentligt i byen, hængende i fødderne.

Noske, Gustav (1868–1946): tysk politiker, socialdemokrat. Greb ind mod opstanden i Kiel 1918, knuste kommunistopstand januar 1919: krigsminister 1918–20, overpræsident i Hannover 1920–33. I koncentrationslejr 1944–45. Kaldte sig med rette for „Blodhunden.“

O

Ossietzky, Carl von (1889–1939): tysk pacifist og journalist. Angreb 1913 i artikler den tyske militarisme, 1914–18 krigsdeltager, fra 1928 redaktør af det pacifistiske tidsskrift Die Weltbühne. 1931 idømt fængsel p.gr. af afsløringer af tyske brud på Versailles-freden, 1933–36 i koncentrationslejr.

1936 tildelt Nobelfredsprisen for 1935, men blev af nazisterne forhindret i at modtage den: døde på „privat“ klinik, efter at nazisterne havde givet ham en indsprøjtning med smitsom tuberkulose.

P

Palme, Olof (1927–86): svensk socialdemokratisk politiker. Palmes antiamerikanske synspunkter på Vietnam-krigen forværrede forholdet til USA og medførte 1972 en afbrydelse af Sveriges diplomatiske forbindelser med USA. Udenrigs- og sikkerhedspolitisk fastholdt Palmes regering den hævdvundne svenske neutralitet og fordømte kraftigt påståede sovjetiske krænkelse af svensk territorialfarvand. Blev myrdet, sandsynligheden taler for at baggrunden er bestikkelse og korruption i forbindelse med salg af svenske våben til tredjelande, mordet er uopklaret. Indien – Iran og Irak er nævnt som mulige ansvarlige for mordet

Papen, Franz von (1879–1969): vicekansler under Hitler, er givetvis manden, der formidler, at Hitler får magten ved at etablere aftaler med tysk højfinans. (Schroeder) Idømmes 8 års strafarbejde ved tysk domstol i 1947, løslades efter to år.

Pflugk-Hartung, Horst von: tysk officer; myrdede Karl Liebknecht, drev spionage mod England med den danske regerings vidende, billigelse og indforståethed. Samarbejdede med dansk politi bl.a. om kidnapning af tyske emigranter.

S

Scheidemann, Philipp (1865–1939): socialdemokratisk rigsdagsmedlem, emigrerer til Danmark, havde nære forbindelser til danske socialdemokratiske regeringsmedlemmer.

Schussnigg, Kurt von 1897–1977: kristelig socialdemokrat; Østrigs forbundskansler 1934–38; i tysk koncentrationslejr fra 1938–45.

Stalin, Josif Vissarionovitj (1879–1953): Sovjetisk diktator. Stalin betyder Stålmanden.

Personregister

Begyndte uddannelse på et præsteseminarium i Tibilisi, men udelukkedes 1898 p.gr. af revolutionær virksomhed. Blev i 1917 en af de ledende i Petrograd-sovjetten: støttede Lenin efter dennes tilbagevenden til Sovjetunionen i april 1917 og var 1917–22 kommissær for nationalitetsspørgsmål, 1919–22 tillige for bonde- og arbejderinspektion. 1922 kommunistpartiets førstesekretær. Kort før sin død 1924 truede Lenin med at afbryde enhver forbindelse med Stalin p.gr. af dennes brutalitet, og i sit testamente advarede Lenin partiet mod ham: alligevel besluttede dette at hemmeligholde testamentet, og Stalin bevarede sin magtposition. Efter 1929 var han uden farlige rivaler, og femårsplaner samt kollektivisering af landbruget gennemførtes hårdhændet. Folkemord på storbønderne (kulakkerne) anslået til mellem 13 og 14 millioner mennesker. I 1939 gav han Hitler frie hænder ved den tysk-russiske pagt og sikrede Sovjetunionen store landudvidelser i Ø-Europa. Ved oprettelsen af Jerntæppet, Berlinblokaden og Koreakrigen optrappede han Den kolde Krig. Russiske historieforskere anslår i år 2000, at Stalinstyret har kostet 62 millioner russere livet eller en umenneskelig tilværelse i sibiriske fangelejre.

Stauning, Th. (1873–1942): dansk politiker: cigarsorterer. Fagforeningsformand 1896–1908; medlem af Folketinget 1906 (Socialdemokratiet), af Borgerrepræsentationen i København 1913, formand 1919–24: formand for sit partis rigsdagsgruppe. Danmarks første socialdemokratiske statsminister 1924–26: derpå atter statsminister 1929–42: tillige erhvervsminister 1924–26, fiskeriminister 1929–33 samt forsvarsminister 1933–35. Staunings politik medvirkede til, at Socialdemokratiet i stigende udstrækning forlod socialiseringspolitikken til fordel for et parlamentarisk samarbejde, som især gennemførtes med Radikale Venstre. I 1930'erne udvidedes, med bl.a. Kanslergadeforliget 1933, samarbejdet til at gælde såvel Venstre som Det Konservative Folkeparti: samtidig iagttog Stauning i udenrigspolitikken en streng neutralitet for ikke at tirre Tyskland: denne politik var ligeledes Staunings ledetråd under besættelsen 1940–45. Stauning sympatiserede med den nazistiske effektivitet. På side 7,8,44,45 og i Tema 3 belyses hans politik, døm selv.

Steincke, K K (1880–1963): dansk politiker: 1935–39 og 1950: socialminister 1929–35: gennemførte Socialreformen i 1933.

T

Trotskij, Lev (1877–1940): russisk politiker. Blev tidligt revolutionær og arresteredes flere gange. 1905 medlem af Petrograd-sovjetten. I landflygtighed 1905–17, hvorefter han blev en af Lenins nærmeste medarbejdere: ledede den revolutionskomité, der gennemførte November-revolutionen (Oktober-revolutionen). Var som folkekommisær for udenrigsforholdene 1917–18 ledende forhandler ved Brest-Litovsk-freden. Mistede sin indflydelse efter Lenins død 1924 og udvistes 1929 af Sovjetunionen. Efter at have levet i eksil i Tyrkiet, Frankrig og Norge bosat 1937 i Mexico, hvor han myrdedes af en fransk kommunist 1940.

Personregister

W

Wurbs, Kurt: tysk socialdemokratisk emigrant i Danmark. Gestapoagent. Hans flugt fra Danmark efter krigen var muligvis – sandsynligvis – foranstaltet af ledende danske samarbejdspolitikere.

Register for organisationer – steder

A

Aldrig Mere Krig: Fredsorganisation, der internationalt arbejder snævert sammen med andre fredsorganisationer, eksempelvis militærnægterforeninger. På Internettet, på adressen fred.dk, kan du bl.a. få adgang til fredsakademiet, en database med et væld af oplysninger.

Anarkisme (græsk): politisk opfattelse og bevægelse, der fordømmer al statsmagt ud fra den teori, at mennesket er godt, men først i fuldstændig frihed kan udvikle sit samfundssind, samt at ingen har ret til at herske over andre, da alle er født lige. Anarkister mener sig derfor berettiget til at bekæmpe statsmagt med alle midler, herunder simpel vold. Den russiske forfatter Tolstoj går modsat andre anarkister ind for passiv modstand ved at nægte at betale skat og gøre militærtjeneste. (Civil ulydighed.)

Anschluss (tysk): tilslutning; Østrigs forening med Tyskland, gennemtvunget ved kup af Hitler 11.–13. marts 1938.

B

BOPA: Borgerlige Partisaner: dansk modstandsorganisation, dannet 1942 af tidligere spaniensfrivillige: fra 1943 bestående af modstandsfolk af alle politiske overbevisninger. Gennemførte under Anden Verdenskrig en lang række sabotageaktioner (mere end 1.000) mod den tyske besættelsesmagt. Medlemstal dec. 1944 mellem 80 og 100, ved kapitulationen 175. Tabsprocent ca. 25. Gennemsnitlige levetid for en sabotør var tre måneder. Forbrug af sprængstof 25–30 tons.

Bolsjevik (russisk): indtil November-revolutionen 1917 radikal russisk socialist, der forlangte revolution, mens de moderate, mensjevikkerne, ville gå parlamentarismens vej. Navnet stammer fra en partikongres i London 1903, hvor den radikale fløj fik flertal, de moderate mindretal.

Bolsjevikkerne betegnede sig siden 1918 som Det russiske kommunistiske Parti. Deres leder var Lenin, hvis fortolkning af marxismen siden har været doktrin for kommunistiske partier.

Brest-Litovsk-freden fredsslutning mellem Centralmagterne og Rusland i Brest-Litovsk 3. marts 1918, efter at Martsrevolutionen havde standset den russiske krigsførelse. Rusland opgav Polen og de baltiske stater og lovede selvstændighed til Finland, Ukraine og Georgien. Ændret i Versailles.

Freden frigav tyske styrker, der blev sat ind i storoffensiv på Vestfronten.

E

Enhedsfront = Folkefront

Register for organisationer – steder

F

Folkenes Forbund organisation til fredens bevarelse, oprettet 1919 som et af præsident Wilsons 14 punkter. Folkenes Forbund skulle løse internationale konflikter ad fredelig vej og bruge ikkemilitære tvangsmidler, sanktioner, mod en angriber. Medlemmer var oprindeligt de stater, der vandt Første Verdenskrig: senere optoges de tabende, men USA blev aldrig medlem. Folkeforbundet trådte sammen første gang 1920 i Genève. Reelt begyndte sammenbruddet 1933,

da Japan udmeldte sig efter angrebet på Kina 1931, som Folkeforbundet ikke havde kraft til at standse ved sanktioner. Følgen blev Tysklands udmeldelse og Italiens Abessinienkrig 1935, som Folkeforbundet kun mødte med halve sanktioner. Folkeforbundets passivitet ved Den Spanske Borgerkrig blev en hovedårsag til de fortsatte nazistiske overgreb og forbydelser. En appetitvækker om man vil. Den internationale Domstol i Haag fortsatte efter Folkeforbundets officielle ophør i 1946.

Folkefront = Enhedsfront: politisk koalition af venstrepartier. I Frankrig dannede alle venstrepartier 1934 en folkefront, Front Populaire, der 1936 vandt flertal i Deputeretkammeret og indtil 1938 dannede regering i Frankrig. Også i Spanien opstod 1936 en folkefront, Fronte Popular, omfattende venstresocialister, socialister og kommunister: efter valgsejr 1936 dannede folkefronten regering og støttede under det følgende Franco-oprør de skiftende regeringer. Den finske regering 1966–70 dannedes af en folkefront, bestående af socialdemokrater, venstresocialister, kommunister og agrarpartiet.

Frihedsrådet Danmarks Frihedsråd: ledende organ for modstandsbevægelsen i Danmark fra 16. september 1943 til krigens afslutning 5. maj 1945. Stiftedes af organisationerne Dansk Samling, Ringen, Frit Danmark og Danmarks kommunistiske Parti og holdt normalt ugentlige møder forskellige steder i København, hvor retningslinjerne for arbejdet blev fastlagt. Et antal underudvalg beskæftigede sig med bl.a. våbenfordeling, illegal presse, udarbejdelse af lovforslag til opgøret med besættelsestidens tyskerhåndlangere samt kontakten med politikerne. Trådte 1. gang offentligt frem for befolkningen med et opråb september 1943 og godtoges i vid udstrækning som Danmarks egentlige, frie regering: hertil bidrog, at Frihedsrådet repræsenteredes i Sverige af Ebbe Munck, i England af Christmas Møller og i Moskva af Thomas Døssing. Medlemmer var Niels Banke, C. A. Bodelsen, Ole Chievitz, Mogens Fog, Erling Foss, Børge Houmann, Erik Husfeldt, Frode Jakobsen, Alfred Jensen, Ole Lippmann, Flemming B. Muus, Arne Noe-Nygaard, Aage Schoch, Arne Sørensen og Hans Øllgaard. Opløstes juli 1945 og erstattedes af Frihedsbevægelsens Samråd, som fungerede til oktober 1946.

G

Geleide = liste – linde

Register for organisationer – steder

Gestapo; Geheime Staatspolizei: tysk hemmeligt statspoliti, oprettet 1933 i Preussen af Göring, de øvrige tyske lande af Himmler: 1936 forenet med rigssikkerhedsvæsenet, der beherskedes af SS og tjente til hensynsløs undertrykkelse af nazismens modstandere, efterhånden også i de besatte lande. Havde uindskrænket magt og var uafhængigt af justits- og forvaltningsmyndighederne. 1946 erklæredes Gestapo ved Nürnberg-procesen for forbryderisk. Gestapochef i Danmark fra 1943 var SS-general Günther Pancke, men Otto Bovensiepen var den egentlige ansvarlige for bekæmpelsen af modstandsbevægelsen. Gestapos hovedkvarter i København var Shellhuset, i Århus Universitetsbyen og i Odense Husmandsskolen.

Ghetto (italiensk): jødekvarter: undertiden en med mure og porte skarpt afspærret bydel, hvor jøder var tvunget til at bo. I middelalderen kendt i Tyskland og S-Europa. Afsondring i ghettoer blev påbudt af Basel-konciliet (1431–49) og støttet af modreformationen. Nazisterne indrettede igen ghettoer. Ordet bruges i nutiden også om (slum-) kvarterer for andre undertrykte grupper. Tyskernes udryddelsesteknik var gennemført i de mindste detaljer. Ghettoerne fungerede underkrigen som „lager“, her blev jøderne samlet og fordelt til de gaskamre, der havde „produktionskapacitet“ til den videre ekspedition, deres død.

H

Habengut (slang, fra tysk) var vores betegnelse for vore pakkenelliker; de fleste af os var så fattige, at vi ikke havde en kuffert eller en rygsæk, derfor var vort tøj pakket i papkasser, som vi slæbte rundt med.

Hitlerjugend, Jungvolk: Hitlerungdom: tysk nazistisk ungdomsorganisation, oprettet 1926: talte i 1932 ca. 100.000 medlemmer; fra 1936 var medlemskab obligatorisk.

Optog drenge og piger fra 10 til 18 år og opdrog dem i nazistisk og militaristisk ånd. Blev indsat ved fronterne i krigens slutfase.

I

Ikke-angrebspagt: traktat, hvorved stater binder sig til ikke at angribe hinanden. Adskillige ikke-angrebspagter blev i årene før Anden Verdenskrig indgået mellem Sovjetunionen og dens nabostater og i månederne op til krigsudbruddet mellem Tyskland og dets naboer, bl.a. med Danmark, således 31. maj 1939. Danmark overholdt denne pagt, vi angreb ikke Tyskland. Overtrædelse af en ikke-angrebspagt kan ikke rammes effektivt ad folkeretlig vej, og værdien af sådanne traktater er derfor problematisk, hvad Anden Verdenskrig også viste.

Imperialisme: et imperium er et kejserrige. Det engelske kolonirige var et imperium. Den politik, man førte, var imperialisme; altså kolonipolitik. Alle kolonimagterne undertrykte og udbyttede lokalbefolkningen hensynsløst.

Register for organisationer – steder

Inflation (latin): oppustning. En stærk og almindelig prisstigning, fremkaldt af en forøgelse af den samlede efterspørgsel, regnet i penge, efter varer og tjenesteydelser. Muliggøres ved en forøgelse af betalingsmidlernes mængde. Inflationen mindsker pengenes værdi: herved forringes købekraften. De riges fortjeneste følger oftest med prisstigningerne op efter, mens lønmodtagernes indtægt indtil 1983 sikredes delvis gennem den automatiske dyrtidsregulering, som fulgte pristallet. En udvikling modsat inflation kaldes deflation: den gennemførtes i bl.a. Danmark i sidste halvdel af 1920'erne med massearbejdsløshed som resultat.

Isme: oprindeligt en afledningsendelse til ord, som betegner en holdning eller en retning. Også brugt som selvstændigt ord om bevægelse eller retning, især om ideologier og kunstretninger. Eksempler: Nazisme – kommunisme – socialisme osv.

K

Kartoffelsyge skyldtes, at man kun havde kartoffelvandet som føde, kroppen svulmede derfor op.

Kominform: Kommunistisk Informationsbureau: international kommunistisk organisation: oprettedes 1947 som afløser for Komintern. Medlemmer var de kommunistiske partier i Bulgarien, Frankrig, Italien, Polen, Rumænien, Sovjetunionen, Tjekkoslaviet, Ungarn og, indtil 1948, Jugoslavien. Kominform blev opløst 1956.

Komintern: Kommunistiske eller Tredje Internationale: sammenslutning af alle landes kommunistpartier, oprettet 1919 af Lenin med det formål at koordinere disse partiers virksomhed med henblik på den kommunistiske revolution. Forkastede oprindeligt samarbejde med borgerlige partier, men forlod 1935 denne politik og anbefalede dannelse af folkefrontsregeringer af venstrepartier imod fascismen. Opløstes 1943 som en gestus over for Vestmagterne.

KOPA: Kommunistiske Partisaner: 1942–43: skiftede navn til BOPA i et mislykket forsøg på at få del i de nedkastede våben- og sprængstofforsyninger fra England.

Kz-syndrom: Koncentrationslejr-syndrom. Har en person været udsat for påvirkninger som tortur, ulykker osv. kan det udarte i symptomer, der kan være noget forskellige fra person til person. Da syndromet oftest er invaliderende, tilbyder man i dag krisehjælp. Generelt kan om syndromet udtales, at det medfører nedsat hukommelse, som minder om senilitet eller demens. Nedsat koncentrationsevne. Rastløshed og mangelfuld selvkontrol. Søvnløshed og mareridt. Man vågner badet i sved. På en cykeltur i Portugal, da jeg var blevet pensioneret, gik jeg i biografen, og i filmen var en voldsscene med vand og blod, der flyder. Jeg blev så syg, at jeg forlod biografen, gik ind på restaurant og bad dem tilkalde en ambulance. I begyndelsen af 1960'erne havde jeg haft en tilsvarende oplevelse ved en Hitchcockfilm, hvor kvinde stikkes ned med kniv i brusekabine.

Register for organisationer – steder

Lægen på hospitalet kendte fænomenet fra soldater, der havde deltaget i krigen i Angola og tilbød mig at blive på hospitalet, til jeg havde genvundet min selvkontrol. Mange år efter krigen omtalte en kammerat en episode, som jeg havde fortrængt, men som jeg, efterhånden som han berettede, kunne nikke genkendende til. At episoden kom op til overfladen har forbedret mit helbred. Umotiveret og helt uden påviselig grund kan jeg stadig bryde ud i stille gråd, f.eks. ved sammenkomster, hvor jeg i øvrigt befinder mig udmærket

L

Lobbyisme: Lobby = korridor. Store firmaer har fast ansatte folk i parlamenter, eksempelvis i Det Hvide Hus og Europaparlamentet. Politikerne påvirkes på forskellig vis, med smarte damer, rejser, gaver og formuer. Det kaldes bestikkelse eller korrupsion. Disse forbrydelser er så dygtigt gennemført, at de kun yderst sjældent afsløres. Medierne overanstrenger sig næppe heller.

Locarno-traktaten: traktatkompleks, afsluttet på en konference i Locarno 1925 mellem Belgien,

Frankrig og Tyskland og garanteret af Italien og Storbritannien.

Tyskland blev optaget i Folkenes Forbund, og de tre lande anerkendte gensidig hinandens grænser. 1936 brudt af Tyskland, da tyske tropper besatte Rhinlandet, som indtil da havde været demilitariseret.

N

NEP: Novaja Ekonomitjeskaja Politika, Den nye økonomiske Politik: Sovjetunionens økonomiske politik 1921–28. Med NEP blev der givet indrømmelser til det private initiativ i landbrug, handel og industri, hvorved man 1927 nåede op på samme produktion som 1913.

O Opportunisme (fra latin): benyttes af personer, der handler efter devisen: Lille mis på vejen der, hvis er du? Jeg er sgu min egen. Handlinger og meninger styres af, hvad der umiddelbart er fordelagtigt for én selv, uafhængigt af om det strider mod overordnede moralske eller holdningsmæssige synspunkter. Personer af denne art kaldes ofte for spytslikkere, lakajer, øjentjenere osv.

S

Scapa Flow: bugt på sydsiden af Mainland, Orkney-øerne: vigtig flådebase under Første og anden Verdenskrig. 10 tyske slagskibe, 15 krydsere og 46 torpedobåde interneredes her 1918: de sænkede af deres egne besætninger 1919. En tysk ubåd (U47 under kaptajn løjtnant Günther Prien) trængte 14. oktober 1939 ind i bugten og sænkede det britiske slagskib "Royal Oak."

Register for organisationer – steder

Sennepsgas: blistergas i form af en olieagtig væske med kogepunkt 217 °C og med en lugt som sennep, hvoraf navnet. Har bl.a. været anvendt som kemisk kampstof af Centralmagterne under Første Verdenskrig: blev fremstillet under Anden Verdenskrig, men ikke brugt. Bl.a. i et område ud for Bornholm har sennepsgas fra Anden Verdenskrig været til stor gene for mange fiskere. Fremkalder blæredannelser og stærkt smertende sår, som kun heles langsomt.

SA; tysk forkortelse for Sturmabteilung; stormafdeling: tysk nazistisk halvmilitær organisation, oprettet 1922 til beskyttelse af partimøder. Omorganiseredes 1924–25 af Röhm: da Hitler 1934 frygtede dets voksende indflydelse, blev Röhm og andre ledere likvideret. Kendt som: „De lange knives nat“, hvorefter SA mistede sin politiske indflydelse. Opløst 1945.

SS: Schutzstaffel, dvs. beskyttelsesafdeling: tysk nazistisk, sortuniformeret organisation, 1925 udskilt af SA som et særligt elitekorps. Under Himmlers ledelse fra 1929 voksede SS' indflydelse stærkt. Oprettede og ledede koncentrationslejrene, den første, Dachau, i marts 1933 og likviderede i 1934 SA-ledelsen (Röhm). Opretholdt et indenlandsk overvågningsnet, SD (Sicherheits-dienst), under Heydrich. Ledede under Anden Verdenskrig den nazistiske terror i Tyskland og de tyskbesatte lande og forsøgte at udrydde jøderne totalt (teknisk leder A. Eichmann). Særlige afdelinger var militærorganisationen Waffen-SS, der trådte i funktion 1938, og Gestapo-SS, der fra 1944 overtog ledelsen af den militære efterretningstjeneste. Opløstes 1945 og blev ved Nürnbergdomstolenerklæret forbryderisk.

Slotsholmsgade – Slotsholmen: ældste bydel i København, på en holm mellem Amager og Sjælland med bl.a. Christiansborg Slot, der rummer Folketing, Højesteret og de kgl. repræsentationslokaler. Bag Børsen ligger en række ministerialbygninger.

Sorte Rigsværn, fra 1918 og frem til 1933 oprettede resterne af den tyske Værnemagts officerer illegale terrorkorps støttet af højfinansien. Femmorderne var blot en af flere specialkorps indenfor Det sorte Rigsværn.

Straffe og opdragelsesmetoder: Kollektiv straf, almindeligt terrormiddel, som stadig bruges f.eks. indenfor militære enheder. Læs f.eks. om Lidice og Oradour sur Glane. Begår en person en fejl eller forbryder sig mod systemet, straffes hele enheden, derved forsøger man at få enhedens menige medlemmer til at holde justits. Embedsmand i funktion: et strafretsligt begreb. Forulempes en embedsmand, en politibetjent, et postbud eller lignende vil strafudmålingen blive skærpet betydeligt ved domsafsigelse. Begrebet bruges som skræmmemiddel og trussel. Børneværn: var offentlige institutioner, som tvangsfjernede børn uden de helt store protester. Børnene blev som regel anbragt hos plejefamilier, der gerne var landbrugere eller næringsdrivende.

Register for organisationer – steder

Børnene skulle gøre gavn for føden og trælde som billig arbejdskraft. I andre tilfælde anbragtes barnet på en

Opdragelsesanstalt: en lukket institution, et ungdomsfængsel for børn. Når de unge senere forlod disse anstalter, varede det sjældent ret længe, før de kom ind under fængselsvæsenets omsorg. Man producerede kriminelle.

Skrueeffekt: Ved installation eksempelvis af en skibsmotor beregner man et krafttab fra motoren og til skruen. En motor kan f.eks. have 25 hk, men på skruen er kraften kun 15. Derfor bruger jegudtrykket skrueeffekt, når jeg hører folk skvaldre, og der ingen effekt er.

Syndikalisme (fransk): revolutionær arbejderbevægelse, som udelukkende vil bygge arbejdernes kamp på fagforeningerne og på disses kampmidler. Opstod i Frankrig mod slutningen af 19. årh.

T

Tuberkulose: skyldtes underernæring, indelukkede lejligheder og en konstant mangel på frisk luft. Altså en socialt betinget sygdom. Derfor var rengøring, udluftning en arbejderkones vigtigste våben mod mangelsygdommen. Spyttbakker blev indført på de fleste offentlige steder for at nedsætte risikoen for smitte. Folks forargelse selv i vore dage, når de ser nogen spytte på gaden er levn fra denne periode. På tuberkulosestationer kunne folk blive gennemlyst og testet for, om de var smittede. En calmettevaccine ydede en vis beskyttelse. Selv i 1960'erne kørte røntgenvogne rundt til skoler, fabrikker og gennemførte systematiske undersøgelser, hvorefter man kunne fastslå, at tuberkulose som sådan var udryddet i Danmark. Sygdommen er dukket op igen, indført fra lande med stor fattigdom.

Tærsker: Før tærskéværket blev opfundet, slog man løs på kornet med en plejl. Arbejdsmænd blev hyret til dette beskidte, hårde arbejde. I hyren var kosten indregnet. Da de var underbetalte, tog de godt for sig, når maden blev stillet frem. Deraf: udtrykket: æde som en tærsker.

Z

Zar: Zarina: 1547–1917 titel for den russiske kejser, som ved at overtage denne oprindeligt byzantinske kejsertitel betegnede sig som Byzans arvtager. Ordet er den russiske form for latin cæsar, kejser. Zarina titel for kejserinde.

W

Wall Street: forretningsgade i New York med New Yorks børs og de betydeligste storbanker, hvorfor navnet Wall Street også bruges som betegnelse for USAs højfinans.

Litteraturliste

- Adgang forbudt til Rigsarkivet. og De forrådte. Leif Larsen
- Besættelsen 1940 – 1945. Kjersgård, Erik. 1980–81
- Besættelsestid og frihedskamp 1940-45. Lundbak, Henrik; redaktion:
Karl-Johann Hemmersam,
Poul Vestergaard; manus og interviews: Esben Kjeldbæk. Frihedsmuseet.
- Besættelsestidens fakta. Alkil, Niels (red.). Sagførerrådet 1945-1946
- BOPAs kogebog. Larsen, Ejgil
- D.K.P. og frihedskampen. Sabotagerapporter m.m. 1996
- Danmark i Hitlers hånd. Best, Werner, Rigsbefuldmægtiget. 1989
- Drømmen om verdensrevolutionen 1. Nørgaard, Erik. Bogans Forlag 1985
- Generalløjtnant Ebbe Gørtz. Jørgensen A.R. 1990
- En sabotørs erindringer. Horwitz, Hugo og Knud Rasmussen. 1983
- En studie i rødt, hvidt og blå. Andersen, Tage Revsgård. 1981
- Faldskærmsfolk. Birkelund, Peter og Dethlefsen, Henrik. 1986
- Fem års kamp for friheden. Forlaget Hassing 1965-67
- Flygtning 33. Madsen, Carl. Vendelkær 1974
- Forræderiet mod sabotørerne. Bd. 1 af Generalens fald. Nørgaard, Erik.
Nordisk Bogforlag 1973
- Fra Bjelkes Allé til Barcelona. Jørgensen, Carsten. 1986
- Fredsakademiets database, Internettet: www.fredsakademiet.dk
- Fængselsvæsenet under besættelsen I–II. Carlé, Erik. 1990
- Gestapos forhørsrapport over Erik Crone
- Jernbanesabotagen i Danmark. Trommer, Aage. 1971
- Kamp uden Vaaben. Ehrlich, Karl, N. Lindberg og Gammelgaard Jacobsen.
Ejnar Munksgård.
- Krigen før krigen. Bd. 3 af Drømmen om verdensrevolutionen. Nørgaard, Erik.
Bogans Forlag 1986
- Krig og slutspil. Bd. 4 af Drømmen om verdensrevolutionen. Nørgaard, Erik.

Litteraturliste

- Bogans Forlag 1986
- Læge i tyske koncentrationslejre. Thygesen, Paul. 1964
- Mahatma Gandhis tanker. Andrews. C. F. Hagerups Forlag 1931
- Min spanske krig. Christensen Karl. 1986
- Modstandsarbejde i nærbillede. Trommer, Aage. 1973
- Mordet på løjtnant Skov. Bd. 3 af Generalens fald. Nørgaard, Erik.
- Nordisk Bogforlag 1974. april, de spildte muligheders dag. Jørgensen A.R.
- Proces mod politiet. Madsen, Carl. Vendelkær
- Processen mod Land og Folk. Bd. 2 af Generalens fald. Nørgaard, Erik.
- Nordisk Bogforlag 1973
- Sabotage. Brandt, Børge og Kristiansen, Knud
- Sabotageorganisationen BOPA 1942–1945. Kjeldbæk, Esben. 1997
- Schalburgkorpset. Pedersen, Andreas Monrad
- Soldater i maksimaltøj. Jensen, Martin Evald. 1976
- Spionage mod Danmark. Jørgensen, A.R. 1977
- Styrtet Ned. Christensen, Dan Chr. 2000
- Topographie des Terrors. Berlin
- Truslen om krig. Bd. 2 af Drømmen om verdensrevolutionen. Nørgaard, Erik.
- Bogans Forlag 1985
- Tyske monopoler ville oprustning og krig. Rasmussen, Harald dr. pæd.
- Okänd armé. Hoffmann, Karl Heinz og Otto Mayr-Arnold. Sverige 1959
- Var det det værd? Jensen, Martin Evald. 1980